

אלו ובח' אייר שלחו לתובע הודעה לפיה, בין היתר, פקע תוקף ההסכם בינם לבין התובע, והודיעוהו שהוא מושעה זמנית מכהונתו...".

לא היה צורך בדיונים רבים בביה"ד, וכבר חודש לאחר מכן ניתן פסק דין בו נאמר: "לאור הצהרת החזן שפעל בתום לב ומתוך מניעים הלכתיים גרידא ולא התכוין לפגוע במישהו ולאור הצהרת הנהלת בית הכנסת בפנינו, מוצא ביה"ד שלא היה מקום להשעייתו של החזן".

באותה תקופה כיבד מרן הסטייפלער זיע"א את החזן ר' חיים הרשטיק לרדת לפני התיבה בבית הכנסת "לדרמן" כאות הכרת הטוב על סירובו הפומבי לדרישה לומר הלל בברכה.

אוצר החכמה

■ פרשת היתר המזורים

לאחר שסקרנו בקצרה את הפרשיות הקטנות נגיע אל הפרשיה הגדולה שהסעירה עולם ומלואו; פרשת האח והאחות בה חגר מרן רבינו זיע"א כלי מלחמה ולחם מלחמת ד' בשונאיו ובמסלפי ההלכה הקדושה.

בשנת תרפ"ג נישאה ח. גינזבורג בנישואין ראשוניים לגר הצדק אברהם בורקובסקי. לאחר מכן בשנת תש"ג נישאה לאוטו לנגר, חייל בצבא הבריטי, מבלי לקבל גט מבעלה הראשון רח"ל. מנישואין אלו נולדו האח והאחות לבית לנגר. בשנת תשט"ז הגיע לדיון בפני בית הדין הרבני בתל אביב נושא כשרותם של האח והאחות לנגר. פסיקת בית הדין הייתה החלטית וברורה: האח והאחות פסולים לבא בקהל ישראל.

כעבור כעשר שנים הגיע התיק לדיון בבית הדין הרבני בפתח תקווה בראשותו של האב"ד הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל. בית הדין דן בשנית בתיק בצורה מקיפה ויסודית והכריע בשנית באופן נחרץ כי החלטת בית הדין הקודמת שרירה וקיימת ואין לילדי לנגר שום היתר לבא בקהל.

רבינו זיע"א הכיר את הנושא על בוריו ועמד בקשר יומיומי הדוק ורצוף עם הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל שדן בתיק בפתח תקווה בשלביו השונים. כן יצאו מתחת ידיו פסקי דין בענין בחודש תמוז תשכ"ח בחשון תש"ל והפסק האחרון ניתן ב"ג שבט תש"ל אז קבע ביה"ד בראשותו כי "לאחר שמיצת התיק והעיון בחומר שבתיק ולאור נימוקי ביה"ד האיזורי אין בידינו לשנות את פסק הדין נשוא הערעור".

האח והאחות שנאסרו לבא בקהל היו מקורבים לשר הבטחון דאז משה דיין ומקושרים לגורמים בכירים בצבא, וכאמצעותם הפעילו מערכת לחצים אדירה בכדי

לשנות את פסק הדין ולהתירם לבא בקהל. גורן שהיה באותם ימים הרב הראשי לצה"ל בחש בפרשיה זו מאחורי הקלעים והשתמש בפרשיה זו כמקפצה לכהונת הרב הראשי. כל עוד היה גורן בצבא לא יכול היה לעשות דבר כדי לשנות את שלשת פסקי הדין שניתנו בענין ולכן הבטיח לכל מי שהיה מעוניין שברגע שיבחר לכהונת הרב הראשי ונשיא בית הדין הגדול – יתיר את הממזרים.

בסוף שנת תשל"ב לקראת הבחירות לרבנות הראשית הופיע גורן במסיבות עיתונאים ובהופעות נוספות, והודיע כי כבר מצא "היתר" לממזרים ולשם כך הוא זקוק ל"בית דין". הוא אף האשים את העיתונים בפרסום מוקדם של הענין. לדבריו, במידה והיו מתאפקים מעט הרי כבר היה נמצא בידו ביי"ד.

רבינו זיע"א חש בסכנה הנוראה האורבת מכיוונו של גורן ואסר נגדו מלחמה. באותה תקופה הייתי מתייצב בכל בוקר יחד עם הגאון רבי אליעזר גולדשמיט זצ"ל בבית רבינו זיע"א כדי לדון בדרכי המאבק. רבינו זיע"א ידע לאבחן במדויק מה לעשות ומה לא. מה יכול להועיל ומה יפריע איזה פרסום יועיל ואיזה יזיק וכך בכל פרט במאבק הממושך נבנה בביתו של מרן זיע"א מבלי לזוז הימנו כמלא הנימה.

רבינו זיע"א לא המתין עד שגורן יפרסם את ההיתר אלא כבר אז ביום י"ג אב ניסח מכתב יחד עם הדיין הגאון רבי אליעזר גולדשמידט מכתב שכותרתו "דעת תורה". במכתב נאמר: רוח עוועים עובר עתה בארצינו הקדושה ומטעה את הרבים כאילו יש יכולת לשנות את ההלכה המקובלת עלינו מסיני ומדור דור ולהתיר דברים האסורים על יסודות שאין להם שחר והם שקר וכזב. אנו מצהירים שכל האומר כן אין לו חלק בהלכה ואין לסמוך על הוראתו, וכל המסייעים בהתפשטות דעת זו המסוכנת לקיום האומה, עתידים ליתן את הדין" (כתבוני לדורות אג' קצ"ט).

רבינו זיע"א ביקש ממני להחתים על המכתב בראשונה את מרן הגר"י אברמסקי זצוק"ל, ולאחר מכן צירף את חתימתו, ולאחר מכן חתמו מרנן ורבנן גדולי ישראל: מרן הגר"י קנייבסקי זיע"א מרן הגר"א מ' שך זיע"א מרן הגר"ח שמואלביץ זיע"א מרן הגר"ש"ז אויערבאך זיע"א ומרן הגר"מ חברוני זיע"א. המכתב פורסם בעיתון המודיע ביום י"ז מנחם אב תשל"ב. וסימן את פתיחת המערכה הכבדה.

■ עויבה בטריקת דלת

אותם הימים היו ימי הבחירות לרבנות הראשית. רבינו זיע"א פעל נמרצות בכל הדרכים למנוע את בחירתו של גורן לתפקיד הרה"ר. אין כאן המקום להאריך בפרטי

[למנוח]

פעולותיו הנרחבות של רבינו מרן זיע"א בענין זה, אולם ביום בו נבחר גורן לרבנות הראשית עזב רבינו זיע"א את ביה"ד הגדול בטריקת דלת באמרו כי אינו יכול לישוב במחיצה אחת עם מי שעושה ליצנות מן ההלכה. היה זה מספר חודשים בלבד לפני מועד צאתו לפנסיה, היו שהפצירו בו להשאר עוד מספר חודשים ואז לפרוש בכדי שלא יפסיד את הפנסיה שלו אולם רבינו זיע"א לא חש לכגון אלו ועזב בהפגנתיות את כהונתו.

אף אני הלכתי לבית רבינו זיע"א וניסיתי למנוע את התפטרותו, רבינו זיע"א הסתכל עליו בכעס באומרו: חשבתי שיש לי ידיד!

■ אם הם מותרים לבא בקהל הוא אסור לבא בקהל

פסק הדין של גורן המתיר את הממזרים לבא בכלל ישראל התפרסם בעיתון "הצופה" ביום י"ח כסליו. גורן טען כי ההיתר נחתם כמה ימים קודם לכן בידי תשעה דיינים עלומי שם ומסתוריים. ועוד באותו ערב נישאן האח והאחות בנישואי בזק.

היתר הממזרים ועשיית התורה פלסטר הסעירו את העולם התורני כולו.

רבינו הגדול מרן הגראמ"מ שך זיע"א הגיע לוועידת אגודת ישראל שהתקיימה בבני ברק, ועל אף שהועידה לא עסקה בנושא זה עמד וזעק את זעקתו הנוראה על חורבן התורה ועקירתה "אם הם מותרים לבא בקהל, הרי הוא (גורן) אסור לבא בקהל...". מרנן הקהילות יעקב והאבי עזרי זיע"א עמדו בראש המערכה והבעירו את הגולה כמדורת אש.

[למנוח]

מיד לאחר מכן קבעו כל גדולי ישראל בגילוי דעת: "מזועזעים אנו עד עומק נפשינו מן המעשה הנורא, שקם אחד אשר רב יכונה ויעז במצח נחושה לשלוח יד בתורת משה להתיר מפסולי קהל בדרכי תענועים בהפקעת יהדותו של אדם העומד בחזקת גר והפיכתו לגוי, ובזה פרץ פירצה נוראה בחומת דת תורתנו הקדוש. על כן אנו מכריזים שכל הוראותיו של איש זה בטלים ומבוטלים ואסור לסמוך עליהם כלל וכלל" (שם, אג' ר). על גילוי דעת זה חתמו מרנן ורבנן גדולי הדור ההוא זיע"א.

ביום ח' טבת תשל"ג זומנה אסיפת מועצת גדולי התורה מיוחדת לדון בענין זה. לאותה אסיפה זומנו גם מרן הגרש"ז אויערבאך זיע"א מרן הגר"ש אלישיב זיע"א ומרן הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל למרות שלא כיהנו כחברים במועצת גדולי התורה. בתום הדיון שנמשך למעלה משולש שעות פורסם גילוי דעת ארוך בו נאמר בין השאר: "מועצה"ת כואבת עמוקות ורואה בחומרה רבה את הפרצה הנוראה בחומת הדת

שעשתה ע"י הפסק הידוע בענייני פסולי חיתון, שהומצא בדרכים עקלקלות בניגוד כל סדרי וכללי ההלכה ומכרזת כי פסק זה בטל ואין לסמוך כלל על כל פסקיו והוראותיו של בעל הפסק הזה" (הנוסח המלא, ראה כתבוני לדורות עמ' קסח).

■ מועמד הקריעה

אוצר החכמה

יחד עם הפסק החמור של מועצת גדולי התורה התקיימו עצרות מחאה בערים שונות ברחבי ארץ ישראל. בבני ברק נערכה עצרת ענק, את המשא המרכזי נשא מרן הגראמ"מ שך זיע"א. ובירושלים התקיימה עצרת ענקית בכיכר זופניק בראשותם של מרנן הגרש"ז אויערבאך הגרי"ש אלישיב הגרי"י ווייס זיע"א ויבדלחט"א הגר"ש וואזנר שליט"א.

בעצרת בירושלים קרה דבר שהרעיד את לבות כולם ראב"ד העדה החרדית בעל ה"מנחת יצחק" זצוק"ל הקריא את הפסוק בעזרא: "כי נשאו מבנותיכם להם ולבניהם והתערבו זרע קודש בעמי הארצות... וכשמעי את הדבר הזה קרעתי את בגדי ומעילי ואמרטה משער ראשי וזקני ואשבה משומם". הקהל האדיר קרע כל אחד קריעה בבגדיו והתיישבו על הארץ לאות אבל ואמרו סליחות. בארצות הברית התקיימה הפגנה גדולה בהשתתפות אלפים. בצעד מיוחד נפגשה משלחת של גדולי התורה בארה"ב עם זלמן שזר שניהן כנשיא המדינה באותם ימים מרן הגר"מ פיינשטיין זיע"א אמר לו: הפסק על האח והאחות הוא פסק שלא כדן, ואי אפשר לשנות פסק בלי שיתוף פעולה עם בתי דין הקודמים אשר דנו בנושא ובלי להעביר אליהם את ראיותיו החדשות לא יתכן שרב יתמנה על ידי שוחד, ואין לך שוחד גדול מזה שנתן גורן מאשר ההבטחות להיות מיקל, זהו השוחד הגדול ביותר שרק יכול להיות. על שוחד ממון כבר שמענו בהיסטוריה של הרבנות, אבל זו הפעם הראשונה שאנו עומדים מול שוחד של הבטחת "קולות" וזו הסכנה הגדולה ביותר לרבנות וליהדות.

במהלך עצרות אלו הוקע גורן כליל מתוך הקהל והפך למוקצה מחמת מיאוס בקרב היהדות החרדית.

■ מסכת השפלות

ככל שהוקע גורן בתוך היהדות פנימה כך באותה מידה הפך להיות חביב הציבור החילוני. התקשורת באותם ימים המליכה אותו והפכה אותו לאחד האנשים הנערצים ביותר במדינה. מצב זה היה סכנה גדולה מאוד. רבינו זיע"א החליט שלא להרפות ופתח במערכה חדשה, לא פחות קשה מקודמתה שמטרתה הייתה להוקיע את גורן

ולהציג את פרצופו האמיתי בפני כלל הציבור בארץ, למען ידעו כולם כי חביבם אינו אלא תאב פרסום ושררה המוכן למכור בעבורם את כל הקדוש והיקר.

לא היה זה מאבק קל כלל ועיקר. אולם רבינו זיע"א היה נחוש להשיג את התוצאה בכל כוחותיו, ומיני אז במשך כעשר שנים לא הניח לו רבינו, ולא הרפה ולא החמיץ שום הזדמנות שנקרתה להוכיח קבל עם ועדה מי האיש ומה טיבו.

■ גילוי ה"היתר הסודי"

הצעד הראשון שנקט רבינו זיע"א היה השגת ה"היתר הסודי" של גורן. ה"היתר" של גורן הודפס כמסמך מסווג וסודי שאסור לאף אדם לעיין בו ולא היתה שום דרך כיצד לקעקע את התירו ואת נימוקיו לפיהם "הפקיע" את יהדותו של גר הצדק אברהם בורקובסקי. לצורך כך הגשתי עתירה לבג"צ בשמו של הבעל הראשון אברהם בורקובסקי הדורש לדעת איך הפך בהינף קולמוס ל'גוי' בו בזמן שהוא מוכר שנים רבות כיהודי לכל דבר וממילא כיצד הופקעו נישואיו.

העתירה לבג"צ השיגה את שתי המטרות כאחד. גורן נאלץ להגיש בפני הבג"צ את כל המסמכים הקשורים לפרשה כולל את חוברת ההיתר הסודי. במקביל הצהיר בפני הבג"ץ שה'פסק' שלו קובע רק בשאלת מעמדם של האח והאחות והוא לא עסק כלום בשאלת מעמדו של הבעל הראשון בורקובסקי.

נוסף לכך ספג גורן השפלה קשה בבג"ץ כשנאלץ לשלם אלף לירות הוצאות משפט. את ההשפלה הזאת לא שכח גורן במשך שנים רבות וניתן להבין היטיב מדוע היה גורן "פורץ בצווחות כל אימת שהיה שומע את השם של הרב וינמן", כפי שנכתב בעיתונות הכללית באותה תקופה.

באותה עת הופעלו עלי לחצים אדירים. אולם רבינו זיע"א היה מוקד הכח לעמידה בכל התלאות. לא עשיתי כלום מעצמי הייתי שליח של רבינו מרן הגרי"ש אלישיב, ותו לא !.

■ ללעג ולקלס בבתי מדרשות

לאחר שה"חיבור" של גורן הושג באמצעות העתירה לבג"צ. הופץ ה"היתר" בבתי מדרשות ועד מהרה הפך האיש ללעג ולקלס, לשמה ולמשל ולשנינה כשהוכח באיזו 'עם ארציות' הוא השתמש כדי להפקיע את יהדותו של בורקובסקי. מרן הסטייפלער זיע"א כתב רשימת "ליצנותא דעבודה זרה" מיוחדת אודות דמות ההיתר ומהותו. (עי' קריינא דאיגרתא ח"א עמ' רסח).

את הלעג והשחוק שהיה מנת חלקו בבתי מדרשות היו צריכים להעביר אל החוץ אל העולם הרחב שלא ידע דבר וחצי דבר אודות המתחולל.

עתה החל השלב השני. מרן רבינו זיע"א החליט לקנות עמודי פרסום בעיתונות החילונית ולהוכיח לציבור החילוני עד כמה מגוחך הוא היתרו של גורן.

הפרסומים נכתבו על ידי, ועברו תחת ה'עינא פקיא' של רבינו זיע"א. בפרסומים בעיתונות החילונית הוצג היתרו של גורן וכנגדו המסמכים שהוכיחו את מידת ליצנותו של ההיתר. במסגרת הפרסומים הללו הוצגו הפרוטוקולים של בתי הדין שדנו בפרשה ומסמכים נוספים שהפריכו לחלוטין את ה"היתר".

הענין לא היה קל, קרובי האח והאחות ששירתו בצבא איימו על העוסקים בדבר באלימות, והענין כולו היה כרוך בסיכון עצמי מוחשי. מי שעמד לימיני היה הרב חיים רוזנר והרב ברוך וסרמן והרב יהושע לפידות, שהסתובבו בכל הארץ כדי להשיג מסמכים ועדויות.

המסמכים שהוצגו קבל עם ועדה בעיתונות החילונית הוכיחו עד כמה אפסי הוא היתרו של גורן ועד כמה הוא אינו שווה אפילו את הנייר עליו נכתב. במסמכים שפורסמו הוכחה מעל כל ספק יהדותו של בורקובסקי [אותו ביקש גורן להפוך לגוי] ורמאות האשה בבואה להנשא לבעלה השני באיסור.

סופו של דבר ברור, הפרסומים העקביים בעיתונות החילונית עוררו הד אדיר, הציבור החילוני קלט במי המדובר וחביב התקשורת ומייסד "השיטה המקלה בהלכה" הפך למטרד גם בעיני הציבור החילוני.

■ קביעת יהדותו של בורקובסקי

אך רבינו זיע"א לא הסתפק בהוקעתו של גורן גם בקרב הציבור החילוני אלא החליט להוסיף עוד שלב במאבק הבלתי מתפשר. רבינו זיע"א הנחה אותי לפנות לבית הדין הרבני בפתח תקווה בראשות האב"ד הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל שפסק בזמנו אודות האח והאחות שהם אסורים לבא בקהל, כדי שבית הדין ידון במעמדו של בורקובסקי ויקבע את יהדותו באופן בהיר ונחרץ. הדיונים נמשכו שנה תמימה במהלכם בקשתי לזמן עדים שונים לבית הדין כדי שימסרו עדים על מעורבתם בפרשה.

המאבק היה קשה ביותר. גורן השתמש בכל האמצעים שעמדו לרשותו כדי למנוע מהעדים להופיע בבית הדין הרבני בפתח תקווה.

ניסיתי להגיע למסמכים ועדויות שונות מפולין המאשרים את יהדותו של בורקובסקי, אך מערכת היחסים הקשה ששררה בין המדינות לא איפשרה זאת. [אגב, לאחר שקרס הגוש הקומוניסטי ביקשתי משר הדתות הפולני את המסמכים הנוגעים לפרשה ונעניתי בסירוב מוחלט. כנראה שיד מכוונת מנעה זאת].

בסופו של דבר לאחר שנה שלימה של דיונים, פירסם בית הדין בפתח תקווה פסק הלכה המאשר את יהדותו של בורקובסקי כגר צדק שהתגייר בפולין לפני עשרות שנים. הפסק שפורסם בכל האמצעים הביך את גורן לחלוטין.

■ מערכה ומלחמה בכל תואנה

גם לאחר ששכחו הדי פרשית האח והאחות לא הניח רבינו זיע"א לגורן לשבת במנוחה אף לא לרגע.

מכתבים אינספור, עתירות לבג"צ בכל תואנה אפשרית, סערות תקשורתיות חוזרות ונשנות ועוד פעולות רבות הצמידו את גורן לפינה ומנעו ממנו חופש פעולה לקעקע את מסורת ההלכה הצרופה.

■ פרשיית מינוי הדיינים

שני דוגמאות מן הפעולות שננקטו נגדו: גורן פעל בכל כוחו למנוע מינויים של תלמידי חכמים אמיתיים למשרות של דיינות. בענין זה ניצל גורן את סמכותו תוך שהוא משתף פעולה עם שר הדתות דאז כדי למנוע את כינוס הוועדה לבחירת דיינים. את המהלך הזה נקט גורן לאחר שהגיע למסקנה, כי הרכב ועדת המינויים אינה עומדת לצידו ולא תמנה דיינים כרצונו שילכו בתלם שהוא סלל; מתן היתרים מפוקפקים וכדו'.

במשך שנה תמימה משך גורן את הנושא על אף שבבתי הדין השונים חסרו למעלה מעשרה דיינים שישלימו את ההרכבים, עד שהחליט רבינו זיע"א להיכנס לתמונה. באותם ימים יזם גורן יחד עם שר הדתות חקיקה ובדרך זו ניסה לקבוע את נציג הדיינים לוועדה לבחירת דיינים, וכך קיווה שזממו יעלה בידו לבחור דיינים כרוחו.

רבינו זיע"א הנחה אותי להגיש בג"צ בנושא. העתירה שהגשתי סיכלה את תוכניתו של גורן אשר בצו בג"צ נאלץ לכנס את הוועדה בהרכבה הקיים ומומלציו של גורן לא נבחרו כדיינים.

■ גורן אינו יכול לשמש כדיין

¹²³⁴⁵⁶⁷

בהמשך מצא רבינו זיע"א תואנה חדשה להצר את צעדיו של גורן. לאחר שגילתה שמבחינה חוקית פג תוקפה של כהונת גורן ברבנות הראשית. בהוראת שר הדתות ניתנה ארכה של תשעה חודשים להמשך כהונת הרב הראשי. כאשר הסתיימה תקופה זו והחלו ההכנות לקיום הבחירות לרבנות הראשית, התברר כי לגורן אין סיכוי להיבחר שוב על ידי הגוף הבוחר שהוקם, הזדרזה המפד"ל והביאה לחקיקת חוק, לפיו בוטלו כל ההליכים שנעשו לצורך הבחירות, והוארכה תקופת כהונתו של גורן.

¹²³⁴⁵⁶⁷ לאחר שפגה גם ההארכה השניה, הגשתי עתירה לבג"צ וטען כי במצב עניינים שכזה לא יכול גורן לכהן כדיין בבית הדין הרבני הגדול ולמעשה אין הוא משמש יותר כנשיא בית הדין ולמרות זאת הוא ממשיך בתפקידו. השופט ברק הוציא צו על תנאי וגם קבע מועד דחוף שבוע לאחר מכן לדיון נוסף בבקשה לצו ביניים, כהנה וכהנה העסקתי את גורן כל העת בתהליכי התגוננות שמנעו ממנו להמשיך "ולהגמיש" את ההלכה כרצונו רח"ל.

■ צריך ללכת באופן ישר

היתה לי דירה בת חדר וחצי בשכונת בית וגן שעמדה ריקה. כאשר רציתי למכור אותה, התייעצתי עם עורכי דין, והם אמרו לי שכדאי לי להצהיר על כך שהדירה תפוסה, מאחר ועל דירה שלא נמצאת בשימוש משלמים מס שבח, כלומר מס על ההפרש בין מחיר הקניה למחיר המכירה.

כשהבעתי את חששותי שיתפסו אותי, אמרו לי שאין שום סיכוי שיתפסו, הם מעולם לא ידעו שהדירה עמדה ריקה, ולפי נסיונם אין מה לחשוש.

כרגיל שאלתי את רבינו זיע"א, והוא הזהיר אותי שעלי לומר את האמת ולא לנסות לרמות. עשיתי כדבריו, הלכתי לדואר ושילמתי, תוך שהתכוונתי כמו שמכוונים לפני כל עשיית מצוה על קיום "לשמוע בקול חכמים".

הקונה שקנה את הדירה היה יהודי חרדי שעבד במס רכוש פגש אותי ברחוב ושאל אותי: תגיד לי, יש לך רוח הקודש? וכי מלאכים הולכים איתך? רוב מוחלט ממוכרי הדירות הריקות מצהירים שהם תפוסות. אך לך ארבו וציפו אנשי מס רכוש. אחד העובדים במס רכוש המקורב לגורן חיכה "לסגור איתך את החשבון". הם ידעו שאתה לא מתגורר בדירה מאחר והם בדקו את שעון המים והחשמל והם ראו שבשנים האחרונות לא השתמשו בדירה.

מלא התפעלות הלכתי לרבינו זיע"א וסיפרתי לו את הסיפור. תגובת רבינו היתה: "אמרתי לך שצריך ללכת באופן ישר" בהמחישו זאת בתנועת ידו כמו שעשה בעת שאמר לי ללכת לשלם.

■ בגרמניה המזרחית

קשרי עם רבינו מרן זיע"א לא נסתיימו עם הפסקת עוולותיו של גורן וירידתו מסדר היום הציבורי, אלא נמשכו כל העת שבכל דבר וענין ובכל צעד בחייו הייתי עושה את דרכי לרחוב חנן ושואל כאשר ישאל איש בדבר האלקים.

קיבלתי פעם הצעה לצאת לשליחות בגרמניה המזרחית לכהן שם כרב ולהחיות את היהדות. את ההצעה שטחתי כמובן בפני רבינו זיע"א שבדרך כלל לא התלהב משליחויות לחו"ל אולם לאחר ששמע את הרקע ואת המצב אמר לו: אני מרשה לך לנסוע לשם בתנאי שאת חלק 'אבן העזר' בשולחן ערוך תשאיר בארץ ישראל.

את עומק הבנתו של רבינו זיע"א נוכחתי לראות מהמקרה הבא, כפי שהוא מספר: "במשך שהותי בגרמניה המזרחית הכרתי את אחד מחברי הקהילה, כבן שישים, שבניגוד לשאר חברי הקהילה שחוץ מפסוק שמע ישראל לא ידעו דבר, הוא ידע לשוחח בעברית פשוטה, הכיר את הסידור ואת המחזור ואת האירועים כגון, שבת, ליל הסדר וכדו'. התברר לי כי למד בת"ת שהיה בברלין בזמנו וביקשתי ממנו שיעזור לי בקשר עם הקהילה ובעיקר כאשר לא אמצא בברלין, הוא יטול את הפיקוד, כך שהקהילה לא תסבול כל כך מהעדרותי.

באחת השבתות לאחר שהוא ישב לידי ועזר לי בניהול שולחן השבת, ניגש אלי אדם ושאל אותי: איך אתה משתמש בו במסגרת הרבנות שלך? האם ידוע לך עברו? אמרתי לו שביררתי עליו והתברר שאביו היה מראשי הקהילה לפני השואה והוא קבור בבית קברות חשוב בא". על רקע הדברים הללו לא התעוררה אצלי בכלל שאלה אודות יהדותו, מה עוד שלא נתתי לו לנהל טקס מחייב ולא שיתפתי אותו במנין, זאת כפי שנהגתי באופן עקרוני בברלין, לא לאמר קדיש, ואני בעצמי אמרתי את תפילת מעריב של ליל שבת מההתחלה עד הסוף, כל זאת כיון שלא ידעתי בבירור אודות יהדותם של משתתפי התפילה. איש שיחי הפתיע אותי, באמרו שאכן נכון אביו של המדובר היה יהודי אורתודוקסי מראשי הקהילה, והוא אמנם קבור בבית קברות נכבד בא"י ובכל זאת בנו זה הוא 'גוי' גמור שנולד מנכריה. או אז הבנתי את אזהרתו של רבינו זיע"א בכל הקשור לחלק אבן העזר בשולחן ערוך.